

ENİS BATUR

İki Deniz Arası Siyah Topraklar

Bordeaux
Seyahatnâmesi

SEÇME YAPITLAR

(1973-2014)

- Nil (1975, 5. b.)
İblise Göre İncil (1979, 5. b.)
Kandil, Meseller Kitabı (1981, 5. b.)
Sarıç (1985, 5. b.)
Koma Provaları (1990, 3. b.)
Sütte Ne Çok Kan (1998, 2. b.)
Abdal Düşü (2003, 3. b.)
- Opera 1-4004 (1996, 2. b.)
Altın Portakal Ödülü
- Tuğralar (1985, 5. b.)
Perişey (1992, 5. b.) Cemal Süreya Ödülü
Kanat Hareketleri (2000, 3. b.) Zirvedekiler Ödülü
Neyin Nesisin Sen (2007) Behçet Necatigil Ödülü
- Doğu-Batı Divanı I (1996, 5. b.)
Doğu-Batı Divanı II (1996, 4. b.)
Doğu-Batı Divanı III (2010)
- Uç Şiirler (2011)
Taşrada Ölüm Dirim Hazırlıkları (1995, 2. b.)
- Papirüs, Mürekkep, Tüy / Seçme Şiirler (2002)
- Eros ve Hgades (1973)
Bir Ortaçağ Yalnızlığı (1973)
- Acı Bilgi (2000, 3. b.)
Elma (2001, 3. b.) İfade Özgürlüğü Ödülü
Kravat (2003, 3. b.)
Sır, bir oynaşı (2009, 2. b.)
Kitap Evi (2014, 3. b.)
- Başka Yollar (2002, 2. b.)
Mürekkep Zaman (2004)
Rakım Sıfır (2012)
- Bu Kalem Bukalemun (1988, 3. b.)
Bu Kalem Melûn (1997, 2. b.)
Bu Kalem Un (ufak) (2004)
Cep Meşkleri (2005)
60 mm (2011)
Bu Kalem Unkudi (2013)
- Başkalaşım I-X (1992, 3. b.)
Başkalaşım XI-XX (2000, 2. b.)
- Başkalaşım XX-XXX (2009)
- Bir Varmış, Bir Okmuş (2002)
Plati (2006)
Mekik (2009)
Mumya Köpek (2011)
Geronimo'nun Ölümü (2012)
- Yazının Ucu (1993, 2. b.)
E/Babil Yazıları (1995, 2. b.)
Aciz Çağ, Faltaşları (1998, 2. b.)
Smokinli Berduş / şiir yazıları (2001, 2. b.)
İmgeleri Kim Dinler? (2004)
Okuma Lâmbası (2004)
Huruf Gözüyle Büyü Kutusu / sinema yazıları (2007)
Pervasız Pertavsız (2009)
Ölesiye Sanat (2013)
Son Modernler (2014)
Yazının Sınır Boyuna Yolculuklar (2014)
- Şiir ve İdeoloji (1979, 3. b.)
Türk Dil Kurumu Ödülü
Râbia Hâtun: Tuhaf Bir Kıyâmet (2000)
İlhan Berk: Mağara Ressamı, Sapkın Nakkaş, Nâmâhrem Kalem (2000)
Patates (2003)
Kulak (2009)
Tilki (2011)
Dalgalık Kursları (2014)
- Kediler Krallara Bakabilir (1990, 5. b.)
Gönderen: Enis Batur (1991, 3. b.)
Kırkpare (1992, 2. b.)
Su, Tüyün Üzerinde Bekler (1999, 2. b.)
Kurşunkalem Portreler (1999, 2. b.)
Yazboz (2001, 2. b.)
Gövde'm (2007, 2. b.)
Hâneberduş (2010)
- Yolcu (1996, 2. b.)
Issız Dönme Dolap (1998)
Kum Saatından Harfler (2001)
Bekçi (2003)
Suya Seng (2008)
- Noksan (2010)
Şehir Meydanında Fıçı Yuvarlamak (2012)
Merak Cemiyeti Tutanakları (2013)
- Otuz Kuş Birden Olmak (1987, 3. b.)
Söz'lük (1990)
Seyrüsefer Defteri (1997, 2. b.)
Öteki Prova (2007)
Işık (2013)
Hepsi (2013)
- Kesif (1996)
Amerika Büyük Bir Şaka (1999, 3. b.)
Şehren'is (2002)
Paris, eceKent (2003, 4. b.)
Bulutlardan Yontma Kayalar (2005)
- Pasaport Damgaları (2008)
Ada Defterleri (2008)
- Alternatif: Aydın (1985, gnş. 3. b. 2013)
Saatsız Maarif Takvimi (1995, 2. b.)
Türkiye'nin Üçlemi (1998, 2. b.)
- Fatma Tülin – Bir (iki) Sergi Öncesinden Tablolar (1999)
İstanbul des Djinn's (2002)
Mazruf (2003)
Ottomanes (2006)
Eyfel (2006)
Ziyaret (2008)
Hayalet (2011)
- Kara Mizah Antolojisi (1987, 3. b.)
Modern Dünya Edebiyatı Antolojisi (1988)
Ahmet Hamdi Tanpınar / Seçmeler (1992)
Gutenberg Gökadasına Gezi (1992, 3. b.)
Unutulmuş Şiirler Antolojisi (1994)
Modernizmin Serüveni (1997, 7. b.)
Avrupa Güneşinin Doğduğu Yere Yolculuk (2001)
Sahici Trenler için Oyuncak-Kitap (2003)

ENİS BATUR

**İki Deniz Arası
Siyah Topraklar**

*Bordeaux
Seyahatnâmesi*

Remzi Kitabevi

İKİ DENİZ ARASI SİYAH TOPRAKLAR / Enis Batur

© Remzi Kitabevi, 2014

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Eylül Duru

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-1647-6

BİRİNCİ-İKİNCİ BASIM: YKY, Şubat 1997-Nisan 2002

ÜÇÜNCÜ BASIM: Remzi Kitabevi, Aralık 2014

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri

100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 10648

İçindekiler

9	Bir Gün Önce	44	Kesik Uç
11	Bir Kentin Sıfırdan Görünüşü	46	Göz, Kulak
13	'Kırmızı' Hakkında, I	48	Bordeaux, Günler
14	Küçük Dağçileği Turtası	50	Dostum Bordeaux Beyi
15	TGV Penceresinden Poitiers	59	'Kırmızı' Hakkında, IV
16	TGV Penceresinden Angoulême	60	Stilus
17	TGV Penceresinden
St. Jean Tren İstasyonu	61	Bordeaux, Günler ve İşler
18	Bordeaux, Günler	63	Yeni Bir (iç) Geçici Adres (daha)
20	Mürekkep 'Cartouche'u	65	Sol Göz
21	Yeni Geçici Adresim	68	Yeşil Limon (bir dilim)
27	Fotoğraf Denemek	69	Büyük Çan
28	'Kırmızı' Hakkında, II	70	Sinek Köprüsü Sokağı
29	Saklamak	72	Hamdi Bey'e Mektup
30	Taş Hastalıkları	74	Bukalemun Ajanda
32	Maucouyade Çıkmazı	75	Öğleyin
33	Anahtar Çoğaltmak	76	Pırsalata
34	Stüdyo	77	Sıcak ve Nem
36	Bordeaux, Günler	78	Arcachon
38	Çatılar, Kuşlar	79	Yolda, bir
38	Passage de la Tour de Gassies	80	St. Émilion
40	'Kırmızı' Hakkında, III	82	Arabanın Öncamından
41	Goldberg Çeşitlemeleri	83	Toulouse, Tuğla
42	Uzun(ca) Tırnak	84	Kule
43	Kent Okumak	85	Agen'den Geçiş
		86	Bordeaux, Boğuntulu Günler

88	Sevgili Yusuf	147	Ağaç
90	'Kırmızı' Hakkında, V	149	Yolda, altı: Saint-Amand-de-Coly
91	Yolda, iki	151	Yolda, yedi: Saint-Geniès
92	Carcassonne için Ayraç	152	Sarlat
94	Şeker Kâğıtları	153	Çatı Kirpilemek
95	Avignon, bir	154	Ölümler Işıldağı Kulesi
97	Avignon, iki	155	Malraux'ya Mektup
102	Arles	156	Günlük = Seyahatnâme
103	Yolda, üç	157	Titivillus ile Karşılaşma
107	Yolda, dört	158	Bordeaux, Günler
108	La Rochelle Sızısı	159	Yolda, sekiz
110	Rochefort'dan Kaçış	161	Yahya Bey
116	Günlük mü?	163	Öküz Kanı Boyanmış Kent
118	Sivrisineklere Dair	164	Bask Mutfağı
119	Sevgili Bilge	165	Ravel'e
121	Bordeaux, Gün Gece	166	Ağ Üz(e)r(in)e
123	Mantarburgusu	168	Duvar
124	Bordeaux, İşler ve Günler	169	Yolda, dokuz
126	In Hoc Signo Vinces	170	Perpinyà la Catalana
127	Bir Kentin Biraz Daha Yakından Görünüşü	178	Şiddet
129	Ressamlar ve Dişliler	179	Terazide
131	Pisanello'nun Şahini	180	Yolda, on
132	Coluche	181	Had, Hat, Hudut
133	Fotoğraf Denemek, iki	184	—
134	Pencere, Ufuk	187	Geçiş
135	Bordeaux, Gece	191	Yolda, onbir
136	Bordeaux, İşler	192	[
137	Yolda, beş	193	Barcelona, İlk İzlenim
138	Sourzac	195	Gaudí, bir
139	Périgueux: Kısa Selâm Töreni	202	Gaudí, iki
140	Montignac Sur Vézère	205	Gaudí, üç
144	Çıkmaz	214	Volumen
146	Kazciğeri Hakkında	218	Gaudí'nin Yatağı, (dört)
		219	Barcelona, İkinci İzlenim

- 221 Rüzgâr Sesi
222 Kalem
223 Barcelona, Son
224 Yolda, oniki
225 Ressamların Mutluluğu
228 Orhan Veli'yi Tazminli Anımsayış
229 Collioure, Görüntüler
232 Yolda, onüç
237 Roman
238 La Roque-Gageac
240 Yolda, ondört
241 Köprüde
242 Yakın Komşular
243 Bordeaux, 28 Haziran
244 Denize Eriyip Karışmak
245 Siyah Kara
- 246 Dostum Bordeaux Beyi
248 Bordeaux,
İşlerin Günlerin Sonuna Doğru
250 Bir Kentin Sonradan
Görünüşü için Önceden
253 Bordeaux, son gün
254 Harfler Evi
257 İKİ UZANTI
259 Rochefort'da Bir Cami,
Barcelona'da Bir Kilise, Her İki
Kente Bir(er) Yatak
266 Lascaux, Bir Önresim
268 LASCAUX MAĞARASI,
gişe önünde beklerken
275 LASCAUX MAĞARASI, çıkışta
277 Eşikler
279 Yayın Notu

Bir Gün Önce

İstanbul, 24 Mayıs '96

Herşey yolunda gider bir aksilik çıkmazsa, yarın akşam Paris'teyiz. Bir kez daha yeni bir sefer defteri açıyorum, kırk gün için.

Saint-Nazaire'e gitmezden önceki durumumu hem andıran, hem de ondan farklı bir içköprünün başındayım. Geçen defa, çok yoğun bir çalışma temposuna ara vermiştim; dingin, kendimle başbaşa kalabileceğim için heyecan duyduğum bir aradönem bekliyordu beni. Şimdi öyle değil: Altı aydır durgun iş hayatı koşulları yumuşattı herşeyi; kendime eskisine oranla çok daha fazla vakit ayırabildiğim için, gözüdünmüş biçimde gitmiyorum Bordeaux'ya. Gene beklentilerim var tabii; her defasında olduğu gibi, Türkiye'nin çalkantılı ortamından uzaklaşacağımı bilmek beni daha koyu işlere yöneltiyor. Farklı bir çatı kuracağım bu günlükte, bir yandan: Yıllardır içimi kemiren biriki konudan kopmaya çalışarak. Bir yandan da koşut bir yapı arayacağım, gönderilmeyecek mektuplarla. Belki gönderilemeyecek demek daha doğru olur: Mektup yazmayı düşündüğüm insanları artık hayatta olmayanlar arasından seçmiş olmanın hiçbir düşlemsel yanı yok. Kırk günün rotasını ne ölçüde yansıtacak bu deftere yazacaklarım, henüz kestiremiyorum. Onları toplayacağım görüntüler, kendi elimle çekeceğim fotoğraflarla bir bakıma tamamlamak istiyorum ayrıca: "Kesif"te öyle değildi, şimdi önkaraklıyım.

Belli ki, masabaşı firarları ile yolüze, yoliçre notlar özel bir nabız kuracak: Epey hareket edeceğimizi sanıyorum Tül'le. Birkaç hedefim var şimdiden, nicedir: Lascaux, Montaigne, Bruno Roy, Benjamin'in mezarı, La Sagrada Família, Saint-Émilion, La Rochelle. Eksiği fazlası sonra belli olur.

Zihnimi, imgelemimi değil ama, elimi enikonu boşalttım bu altı ayın sonunda: "Opera" basımevinden gelmek üzere; "Yolcu" ve "Kesif" yayıncılarında; "Seferî Dîvan" ile "Barok Dîvan", son perdah aşamasında. Şüphesiz "Opera"nın ikinci kitabı, "Alaca Dîvan", "Yeni Lirikler"le ilgili dosyaları yanımda götürüyorum. Başladığım, sürdürmeyi, ola ki bitirmeyi öngörebileceğim iki orta-boy metin götürüyorum bir de: "Kolar'a Yanıtlar" ve "Fısıltılar Requiemi"ni.

10 Ama asıl heyecan, orada açmayı umduğum üç yeni defterle bağlantılı: 1. Oraculum: Önbili, Fol, Göbek defteri; 2. Dost-luk metni; 3. Bir “Sanat ve Zaman” metni. Üçü ayrı ayrı ilerleyebilir, üçünden ikisi, üçü birden kaynaşabilir, bir dördüncü, bir beşinci onlara eklemenebilir, onlar kimi yürüyen “Başkalaşım” metinlerine eklemenebilirler — bu belirsizlik sıkıntı yerine coşku, haz peydahlıyor göğüs kafesimde.

İlk bir hafta Paris'teyiz. Orası ve yolculukiçi yolculuklar için bir de küçük defter alıyorum yanıma. Büyükle küçük aynı yatakta, sonunda, buluşurlar. Günler, uzun günlere, kısa ama yoğun anlara, anlık-olan soluklu-olan'a bitişir. Yolcu, daha yolunda gerek.

Bir Kentin Sıfırdan Görünüşü

1 Haziran 1996, Bordeaux

Dün öğleden sonra ulaştı trenimiz, St. Jean Garı'na. İri damlalı bir yağmur altında karşılandık ve şehrin yüreğindeki odamıza (çağrılı bir konuk için düşkırıklığı yaratan bir stüdyo) geldik: Cours de l'Intendance'da bir pasajdan giriyor, uzun sarmal dik bir merdivenden çıkılıyor, üçüncü kat, iki penceresi de kiremitli çatılara ve yandaki binaların son katlarına bakıyor.

Kabaca yerleşip sokağa vurduk kendimizi, Samih'le bir telefon konuşmasının ardından. Akşama doğru iyice hızlandı yağmur, iliklerimize kadar ıslandık, ilk temel alışveriş sonrası eve dönesiye. Gece gene çıktık ve değirmi güzergâhlar çizerek uzun uzun, çiselti altında, yürüdük, Place Gambetta'daki Café Régent'da birer somon salatası ve bir küçük Bordeaux eşliğinde açlığımızı bastırdıktan sonra. Bu sabah 07.00'de uyandım, kahve yaptım, gökyüzü hâlâ kapalı.

Kaldığımız pasaj, Place Gambetta ile Place de la Comédie'nin arasında; iki ayrı çıkışı var, akşamları sürgüleniyor demir kapıları, anahtarla önce onu, sonra altkapıyı, en sonunda da stüdyo kapısını açmak gerekiyor. Ara ara küçük çan sesleri deliyor koyu sessizliği. Yeni, küçük müzik 'set'im kurduğum, şimdi Beethoven'in bütün *Bagatelle*'lerini dinliyorum. Paris'ten aldığım CD ve kitaplarla öylesine ağırlaştı ki bavulum, yukarı çıkarırken (bir berduşun yardımıyla) sapı kopuverdi. Sanırım, St. Nazaire'de yaptığım gibi, buradan da ayrılmadan, kitapların bir bölümünü postaya vermeliyim, vereceğim.

Bordeaux, yanılmamışım, varsıl şehir. Tren, nehrin üzerinde bir başka tren yol vermek için birkaç dakika durdu, beklerken, iki kıyının silüetini taradım, o açıdan bakıldığında, bir gravüründen tanıdığım kadim Bordeaux görüntüsüyle çakışıyordu gördüklerim. Korunması güç olan korunabilmiş demek: Kentin gölgesi. Gövdeyi değiştiriyor Zaman, eskimekte gecikmeyen yenilikler. Le Corbusier'den Bofill'e bir dizi çağdaş mimarın eli değmiş buraya. Şimdi yeni bir çağın kapısı aralanıyor. Bordeaux Belediye Başkanı Maigne bugün şehre inebilse, bu sıfır eşliğini paylaşır mı benimle, yoksa gölgenin de alabildi-

ğine değiştiğini mi ileri sürer, kimbilir. Buraya biraz da onu aramaya geldim. Rue Michel Montaigne, tam iki adım ötemde.

12 Kabaca, nehir kıyısıyla Katedral arasındaki daracık bölgenin bir bölümünü görebildim dün gece. Alışveriş merkezi burası, Bordeaux'lular gece çekiliyorlar, evlerinin bulunduğu dış halkalara doğru. Dün cumaydı, epey kalabalıktı ortalık geceyarısına dek. Tiyatronun, sinemaların, lokanta ve diskoteklerin harekete geçtiği bir haftasonu başı. Bazı köşelerden çıkıveren Bordeaux orospuları. Her köşeden çıkan, iyi giyimli Bordeaux burjuvaları. Motosikletli gençler. Az yabancı çarptı gözüme, belki yanlış izlenimdir.

İnsanın ilk kez karşılaştığı, belli bir süre kalacağını bildiği için keşfini ağırdan almaya baktığı bir kent ile göğüs göğüse gelmesinin özel, neredeyse törensi bir süreci oluyor, biliyorum.

Usul usul geliřiyor iliřki.

Bu akşamüstü, namlı Bordeaux Kütüphanesi'nin yöneticisi ile buluşacağım — "Fonds Montaigne"le ilgili bir görüşme. Mahut "Bordeaux nüshası"nı bir sergide görmüştüm Bibliothèque Nationale'de. Dokunmak isterdim sayfalarına, bunun saçma ve olanaksız bir istek olduğunu bilmem birşey değiştirmiyor.

Opus 126, ikinci Bagatelle: İçimde küçük hızlı kıpırdanışlar, okuyorum onları.

‘Kırmızı’ Hakkında, I

Bordeaux şaraplarına, onları daha önce hiç içmemişçesine yaklaşmak istiyorum burada — oysa birikisini, örneğin Mouton Cadet’yi yirmibeş yıldır tanıyorum.

Ben hiçbir şeyden *iyi anlamam*, öyle geçinmeye de çalışmam; enikonu düşünün olduğum tütün, kahve konusunda bile bilgiçlik taslamayacak ölçüde alçakgönüllüyümdür, başka türlü güç geldiği için: Uzman olmak ciddi zaman yatırımı, bilgi ve görgü, yaşantı ve deneyim birikimi gerektirir, ondan: Ben hiçbir şeyin uzmanı olamadım, kendi savruluşumu saymazsak.

Yapmak istediğim bambaşka: Bir ay buradayım; öğlen akşam şarap içeceğimi biliyorum; bölgenin çeşitliliğinden pay almak istiyorum nasıl olsa ya, bir ‘tad’ın değişkenliklerine kelimelerle, sıfatlarla yaklaşmak çekici görünüyor bana — hepsi bu.

Dün, akşamüstü bir, gece bir başka ‘kırmızı’ tattık. Önce, ilk önce: Yumuşak.

Küçük Dağçileği Turtası

Café Régent

İnce, ipince, sert ama kopasıya ince bir yufka dilimi üzerinde mor kırmızı, 'bordo', ufarak, 'konik' çilekler. Üzerlerine belli belirsiz şeker pudrası serpiştirilmiş. Yabançileđi sosu döşenmiş etrafına. Tabaktan hafif, ağır kokusu geliyor önce. Hafif, ağır bir ekşimsilik bırakıyor damakta. Bittiğinde, burnumun iyice dibinde, soluğuma yerleşmiş kokuyu hissediyorum — hissettiğimi hissediyorum.

TGV Penceresinden Poitiers

Kentin istasyona inen bölgesine Xavier getirmişti bizi, dört yıl önce. Xavier, gergedan dostu. Orada, dev ve sürekli bir taş tepsinin içinden yükselip gidiyor Poitiers, biz gittiğimiz için öyle gözüüyor. Bir sokak görüyorum sonra, 1974'te indiydim dibine, bir gece geç saat. Zaman ve Uzam: Ne kadar tuhaf bütün bunlar.

TGV Penceresinden Angoulême

Birden deęiřiyor iklim, mimari, takvim. Vakitlerden ortaçağ, duyulardan sıcak, ölçülerden renk.

TGV Penceresinden St. Jean Tren İstasyonu

Yıllardır biriktirdiğim “Tren & İstasyon Kitabı” için bir çentik daha. Küçük, biraz azamet taslayan, yağmur nedeniyle olsa gerek, oldukça mahzun bir XIX. yüzyıl garı.

Enis Batur Seyahatnamesi'nin yeni bir eşiğini sunuyoruz. Bu kitabın merkezinde Bordeaux yer alıyor: Montaigne'in kulesinden, şarap bağlarından başlayan, ama kuzeyde Loti'nin evine, güneyde Benjamin'in mezarına, Lascaux mağarasına ve Gaudi'ye kadar genişleyen bir güzergâh...

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1647-6

9 789751 416476